

De Toekomst van ons Verleden

BELEIDSPLAN SIED 2023-2028

Voorwoord

Voor u ligt het beleidsplan van de SIED. Voor de SIED is dit een nuttig instrument omdat we daarmee de kaders stellen waarbinnen activiteiten plaatsvinden. De vooruitblik neemt u mee in hoe we de SIED de komende jaren vormgeven en hoe we willen omgaan met het industrieel erfgoed van Deventer. Dat betekent het deels voortzetten van bestaande activiteiten, maar zeker ook het aanpakken van nieuwe onderwerpen. Tegelijkertijd zijn we ons ervan bewust dat we altijd béter kunnen in hetgeen we nu al doen. Dit beleidsplan is bestemd voor zowel intern gebruik als voor de relaties van de SIED, en maakt duidelijk waar de SIED voor staat.

Dit is het vijfde plan. De eerste drie plannen omvatten de perioden 1998-2005, 2005 – 2010 en 2010-2015. Het laatste plan was bedoeld voor de periode 2015-2020. Door de coronapandemie kon het opstellen van een nieuw beleidsplan in 2020 geen doorgang vinden; de looptijd van dit beleidsplan werd verlengd. Het is de hoogste tijd om nieuwe inzichten mee te nemen in het beleid en de plannen voor de komende jaren.

Namens het bestuur van de SIED,
Mirjam Sweijd, voorzitter

Januari 2023

I. Een nieuwe betekenis van industrieel erfgoed

De wereld - en dus ook Deventer - verandert in rap tempo. Na een lange periode waarin de stad zich ontwikkelde van handel en nijverheid naar industrie, zien we dat de industriegebieden buiten het stadscentrum veranderen. In het oog springende gevolgen hiervan zijn een verschuiving van de 'klassieke' zware industrie - veelal gekoppeld is aan intensieve verkeersstromen over weg, water en spoor naar een digitaal ingerichte 'kennisindustrie'. Ook een grote woningbouwopgave is van invloed op de inrichting van de voormalige industriegebieden. Dat wil niet zeggen dat er helemaal geen industrie meer is; naast de nog aanwezige industriële bedrijven vestigen startups en de kleinschaliger 'maakindustrie' zich ook in Deventer. De laatste vinden nu – dikwijls op tijdelijke basis – plek in transformatiegebieden.

In het licht van die ontwikkelingen is het duidelijk dat de komende jaren aandacht uitgaat naar nieuwe communicatiekanalen en productieprocessen. Dit zijn zo maar een paar onderwerpen waar de SIED niet aan voorbij wil gaan, en waarin we onze rol en positie willen bepalen. Dat kan lastig zijn, want herkennen we de nieuwe industrie of sociale gemeenschappen voldoende om toekomstige erfgoedwaarde te kunnen bepalen?

En dat is nog niet alles. Kritische vragen stellen we ook als het gaat om de maatschappelijke betekenis van erfgoed. Het in november 2022 gehouden SIED-symposium 'Erfgoed Leeft' verrijkte ons met een aantal nieuwe inzichten. Erfgoed bewaren betekende vroeger: het culturele element behouden. Dat is nu uitgebreid met sociale en economische waarden.

Handvatten voor nieuwe denkrichtingen vinden we bijvoorbeeld in het Europese Verdrag van Faro (2005) dat de maatschappelijke waarde van erfgoed en het belang ervan voor de samenleving definieert. In het kader van de ratificatie van dit verdrag door Nederland voerde de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed kwalitatief onderzoek uit¹. De hoofdvraag hierbij was: hoe kunnen erfgoedprofessionals, erfgoedinstellingen en overheden werken volgens het Verdrag van Faro? Wat betekent de implementatie van dat verdrag voor de erfgoedpraktijk? Nuttig, want zet de SIED deze kennis ook in om bijvoorbeeld nieuwe groepen te betrekken bij wat ze doet? Daarover gaan we het gesprek voeren.

En misschien nog dwingender is het besef dat jonge generaties, de twintigers en dertigers, heel anders naar het industriële verleden kijken dan de 'ouderen'; daar zit in het algemeen weinig nostalgie of liefde voor de geschiedenis bij. De zware, vervuilende industrie is nu eenmaal verbonden met opwarming van de planeet en het uitputten van organische energiebronnen. De SIED wil niet weglomen voor kritische vragen. Doelstelling en werkwijze van de SIED zoals in de statuten geformuleerd sluiten nog steeds aan op de ontwikkelingen die we nu zien². De reikwijdte van de omschrijving maakt het goed mogelijk daarop aan te sluiten. Voorwaar genoeg uitdagingen voor de komende jaren!

¹ [Erfgoedparticipatie Faro | Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](#)

² . De stichting heeft ten doel de stimulering van de bestudering, de inventarisatie, de documentatie, de geschiedschrijving, het behoud van monumenten van bedrijf en techniek in Deventer en omgeving, evenals publiciteit hieromtrent en voorts al wat bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin het van woord.

Activiteiten

Zonder uitvoering is beleid van weinig waarde. Daarom geeft dit beleidsplan ook richting aan de aandachtspunten waar de verschillende werkgroepen zich op gaan richten.

De voorbeelden van de activiteiten die in het vershiet liggen en binnen verschillende werkgroepen tot uitvoering zullen komen laten zien dat de SIED bij haar doelstellingen blijft, en zich tegelijkertijd bewust is van de maatschappelijke rol die zij speelt.

De SIED zal de komende beleidsperiode een antwoord vinden op hoe de SIED met het industrieel erfgoed van de toekomst om moet gaan. Welke architectuur en bedrijfsprocessen zien we nu, maar herkennen we nog niet als waardevol voor de toekomst?

De werkgroep geschiedenis vindt het openingsmoment van de Nieuwe Haven en het industriespoor op 24 februari 1925 het meest logische moment voor een viering van 100 jaar Havenkwartier. Het initiatief hiervoor is reeds aangekondigd, een werkgroep zal zich gaan bezighouden met thema's. Partners zullen worden gezocht voor de invulling van diverse onderdelen.

De Open monumentendagen zijn voor de SIED altijd van betekenis geweest omdat het publiek in het eigen gebouw aan het Pothoofd kennis kon maken met de activiteiten en de mensen van de SIED.

We zetten dat graag door maar de manier waarop zal afhankelijk zijn van de toekomstige huisvesting en samenwerking met partners.

De SIED zal ook de komende jaren doorgaan met het op gezette tijden lezingen en thematische kennisbijeenkomsten organiseren. Soms op eigen initiatief, soms op verzoek van of in samenwerking met anderen.

Films, exposities en publicaties vormen nog steeds aantrekkelijke manieren om mensen mee te krijgen in het denken over de waarde van industrieel erfgoed. In 2023 ziet de film over het Deventer station en de ontwikkeling en betekenis van het spoor het licht.

Onderzocht gaat worden wat de mogelijkheden en kansen zijn voor apps met wandelingen, podcasts over de industriële geschiedenis. Hier liggen ook kansen voor samenwerking met studenten van Saxion.

Echter, plannen maken is mooi, zonder de inzet en deskundigheid van de vrijwilligers gebeurt er natuurlijk weinig.

Vrijwilligers en werkgroepen

Het karakter van de SIED wordt bepaald door de groep vrijwilligers die qua interesse en professionele achtergrond breed geschakeerd is. De enorme ervaring en kennis die de 'langjarige' vrijwilliger in huis heeft is van grote waarde.

Vrijwel iedereen verbindt zich aan een van de werkgroepen; deze vormen de actieve kernen van de SIED. De combinatie belangstelling-deskundigheid-inzet is kenmerkend voor een werkwijze waarbinnen eigen initiatieven volop de ruimte krijgen. De activiteiten van de werkgroepen collectie, geschiedenis, communicatie en transformatie overlappen dikwijls en de kennisuitwisseling zorgt ervoor dat het geheel groter is dan de som der delen.

Er is een begin gemaakt met het inwerken van nieuwe mensen door hen eerst mee te laten lopen met een ervaren vrijwilliger. Dit biedt hun de gelegenheid zich te oriënteren op activiteiten waar zij zich voor willen inzetten. Dit beleid wordt voortgezet.

Het up-to-date houden van kennis en bijscholing kan worden geïntensiveerd. In Erfgoedland is een breed aanbod aan cursussen te vinden waar ook mensen van de SIED aan mee kunnen doen. Covid heeft in positieve zin iets opgeleverd: een digitaal aanbod dat door velen te volgen is. Voorbeelden van organisaties die voor de SIED interessante webinars en andere FARO, RCE, Erfgoed Platform Overijssel en Heemschut. Vrijwilligers zullen worden aangemoedigd gebruik te maken van het aanbod.

Speciale aandacht vraagt de gewenste 'verjonging'. Het belang van verjonging ligt niet slechts het veiligstellen van continuïteit van de huidige activiteiten, maar is ook inhoudelijk belangrijk. Tijdens het symposium van 7 november 2022 werd duidelijk dat het belang van klimaat en duurzaamheid niet langer een bijrol speelt, maar door jongere generaties in vraagstukken als herontwikkeling en transformatie als integraal onderdeel wordt gezien.

-Studenten en de SIED kunnen elkaar aanvullen en helpen. De komende tijd kunnen de volgende mogelijkheden uitgediept worden:

- studenten en hun docenten inzetten voor studies over hergebruik/duurzaamheid gaan.
- studium generale als medium voor discussie met deskundigen
- MBOstudenten -met begeleiding van hun docenten- kunnen enthousiasmeren voor onze plannen bij duurzaamheid en hergebruik.

Werkgroep Collectie

Een aantal mensen, veelal van de oudere generatie inwoners van Deventer en omstreken, weet de SIED te vinden wanneer attributen uit het industriële verleden bij executies van bedrijven of bij het opruimen van zolders onder het stof vandaan komen. De SIED heeft niet tot doel een eigen collectie aan te leggen en geprobeerd zal worden een goede bestemming voor deze attributen te vinden; vanzelfsprekende partners hierbij zijn DeventerVerhaal en Collectie Overijssel. Het beschrijven van wat er binnenkomt, het zoeken naar 'restanten' uit het verleden, eventuele restauratie en herstel, en het zorgvuldig overdragen aan meer daartoe geëigende instellingen blijven van grote waarde. Tegelijkertijd kan de SIED voor presentaties putten uit eigen materiaal. Hoeveel ruimte er in de komende jaren overblijft voor eigen bezit is in het licht van de zoektocht naar een nieuw onderkomen onduidelijk. Tezelfdertijd heeft de SIED veel kennis in huis over historische productieprocessen en de machines die hiervoor nodig waren. Ook deze kennis is van belang bij het veiligstellen van waardevolle historische productieonderdelen. Het onderhouden van het SIEDarchief en de zorg voor de boekencollectie blijven eveneens eveneens tot de werkzaamheden van de werkgroep horen.

Werkgroep Communicatie

Een nooit eindigende opgave is het zoeken naar de meest effectieve manier om werk, belang, en reikwijdte van de SIED effectief over het voetlicht te brengen.

Het is een open deur om te zeggen dat sociale media hierbij onontbeerlijk zijn; en tóch - de vraag in hoeverre 'papier' nog wenselijk en effectief is, is nog niet zo eenvoudig te beantwoorden. Daarom zal communicatie zich ook altijd blijven richten op uitingen in de gedrukte media.

De vraag is allang niet meer of de SIED zich ook op sociale media moet laten gelden. De komende jaren is het zaak niet alleen de ontwikkelingen bij te benen, maar vooral de reikwijdte van de verschillende platforms te leren kennen en effectief in te zetten.

Er is een stap gezet met Facebook en LinkedIn. Maar de jongere generatie gebruikt Instagram en wat daarop volgt. Een dansje op TikTok door de mensen die zich op de steigers begeven om muurschilderingen te herstellen? Ach, waarom niet?

Er is een aantal kanalen waarop zonder veel kennis extra kan worden ingezet, maar die nog niet vanzelfsprekend zijn. Het vindbaar zijn middels filmpjes op YouTube kan daar een voorbeeld van zijn. Van belang is de aandacht van lokale pers; deze dient behouden te blijven om de bevolking van Deventer te kunnen betrekken bij het belang van industrieel erfgoed.

De werkgroep communicatie onderhoudt het contact met sponsors, pers, vrienden en vrijwilligers. Blijvende aandacht gaat uit naar de website en of de inhoud en vormgeving aansluiten op de

gewenste informatieoverdracht.

De relatie met donateurs en vrienden dient uiteraard op peil gehouden te worden. Nieuwsbrieven en sociale media zijn daarin van betekenis.

Werkgroep Geschiedenis

De werkgroep Geschiedenis vormt dikwijls de basis voor de activiteiten van de SIED: het uitzoeken van de historie van bedrijven of het meedenken over straatnamen, zoals bij de herontwikkeling van Roto-Smeesterrein. Maar ook beoordelen van fotoboeken en andere informatiedragers die nuttig zijn voor verder onderzoek. In de nabije toekomst kunnen de onderzoeksactiviteiten van de 'subgroep' Zuivelindustrie leiden tot publicaties en andere acties.

Het beheer van de gloednieuwe de bedrijvendatabase, de vormgeving en de redactie en ontsluiting zullen een doorlopende activiteit zijn.

Nijvertijd verscheen tot op heden twee keer per jaar en het 50^e nummer ligt in het verschiet.

Onderwerp van discussie zal de komende jaren zijn op welke wijze de historie van het industrieel erfgoed van Deventer de lezer bereiken moet en welke onderwerpen voor de 'geschiedschrijving' belangrijk blijven.

Werkgroep Transformatie

De werkgroep Transformatie is een belangrijke gesprekspartner daar waar het belang van (het behoud van) industrieel erfgoed speelt. De deskundigheid en wijze van benadering heeft in de loop der jaren respect bij gemeente, projectontwikkelaars en andere partijen in de bouwkolom afgedwongen. De gemeente Deventer wil een aanzienlijke woningbouwproductie genereren; ook hier blijft de SIED gesprekspartner.

Als tweede gaat de werkgroep een visie ontwikkelen op het nieuwe erfgoed. Bedrijfsgebouwen die in de afgelopen 50 jaar zijn gebouwd voor de nieuwere high techindustrie en gebouwen die anno nu worden gerealiseerd zoals bijvoorbeeld data centers. Wat is de kwaliteit van deze gebouwen, krijgen ze op termijn een beschermde status, wat is de kwaliteit van de architectuur ?

Een derde aandachtspunt is de inbreng van de SIED na de definitieve inwerkingtreding van de Omgevingswet. Voor de werkgroep Transformatie is de Omv van belang: de initiatiefnemer heeft voorsprong op de overheid, en vergunningverlening zal altijd getoetst worden op de mate van participatie die hieraan vooraf is gegaan. De SIED kan een sterke inbreng hebben bij het tijdig in stelling brengen van cultuurhistorische waardenkaarten.

II. Organisatie

Bestuur

Voorzitters van de vier werkgroepen, een penningmeester, een secretaris en een voorzitter vormen het stichtingsbestuur; het dagelijks bestuur wordt gevormd door de laatste drie. Kenmerkend voor de SIED is dat bestuursleden lang op 'hun post' blijven zitten en dat de statuten niet spreken van termijnen of verplichte 'wisseling van de wacht'. De vraag kan gesteld worden of dit een wenselijke situatie is. Sinds 1 juli 2021 gelden met het inwerking treden van de Wet bestuur en toezicht rechtspersonen (WBTR) nieuwe governanceregels voor stichtingen en verenigingen. Het stichtingsbestuur gaat hiermee aan de slag en zal daar waar nodig aanpassingen doorvoeren.

Financiën

De SIED financiert haar activiteiten met donaties van vrienden, bedrijven en van particulieren. En met rondleidingen, lezingen, boekenverkoop, enz. SIED ontvangt geen structurele subsidies. Hiervoor is gekozen om de onafhankelijkheid van de SIED te waarborgen. Wel worden geregeld subsidies van de Gemeente, Provincie of van fondsen ingezet bij activiteiten of projecten. Er is nu geen reden om dit beleid te herzien.

Door de zuinige huishouding beschikt de SIED ook in de komende jaren over voldoende vermogen om tegenvallers op te vangen en bijzondere projecten mogelijk te maken. Voor speciale projecten kan de SIED in de komende jaren ook beschikken over het JFG-fonds.

De boekenexploitatie is afgelopen jaren een belangrijk onderdeel geweest van de exploitatie van de SIED. Deze inkomsten zullen de komende jaren afnemen. Het is het belangrijk om alert te blijven, de financiële huishouding van de SIED blijft kwetsbaar. De SIED werkt met vrijwilligers en kent geen personele lasten. Het ligt niet in de lijn der verwachting daar in de periode van dit beleidsplan verandering in aan te brengen.

Huisvesting

De SIED heeft vele jaren een eigen locatie aan het Pothoofd gehad. Aan de gebruiksovereenkomst met de gemeente Deventer komt begin 2023 een eind door herontwikkeling van dit gebied. Eigen huisvesting is voor de SIED van groot belang, zowel vanwege de faciliteiten voor de actieve vrijwilligers als voor de herkenbaarheid en zichtbaarheid voor het publiek. Bij het schrijven van dit beleidsplan werd duidelijk dat Collectie Overijssel de SIED voor de komende jaren huisvesting biedt in het gebouw Klooster 3. Vanuit deze locatie zal de SIED haar activiteiten blijven ontplooiën.

Partners

De SIED houdt voortdurend contact met mogelijke partners en wordt regelmatig gevraagd een bijdrage te leveren aan activiteiten van anderen. Samengewerkt wordt wanneer dat past binnen de werkwijze en scope van de SIED en zolang de onafhankelijkheid gewaarborgd is. Samengewerkt wordt onder andere met de Atheneumbibliotheek/Collectie Overijssel, historische verenigingen, Kunstenlab, Havenkwartier en DeventerVerhaal. Erfgoedorganisaties zoals Vereniging Heemschut en Stichting Oud Deventer zijn partners waar het om in kaart brengen en behoud van cultuurhistorische waarden gaat.

De SIED is lid van de Federatie Industrieel Erfgoed Nederland (FIEN) en onderhoudt op thema's contact met de verschillende federatieleden.

De lokale overheid neemt in dit verband een bijzonder plek in. De gemeente Deventer is zich ervan bewust dat de SIED waardevolle bijdragen levert bij het denken over transformatie en herontwikkeling. De SIED doet dat ook graag en op deskundige wijze, maar blijft in zekere zin op afstand en treedt niet op als adviseur van de gemeente; daarmee behoudt zij haar onafhankelijkheid.

Tot slot

Voor het vaststellen van dit beleidsplan is eerst een notitie opgesteld door het bestuur met discussiepunten en vragen voor de werkgroepen. Daarna heeft de voorzitter met alle werkgroepen een gesprek gehad aan de hand van de notitie. Na deze gespreksronde heeft het beleidsplan dit beleidsplan vastgesteld.